

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Надія Постригач

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ОСВІТИ У КРАЇНАХ ПІВДЕННОЇ ЄВРОПИ
НА МЕЖІ ХХ – ХХІ СТОЛІТЬ**

ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ

Київ – 2015

УДК 37 – 043.86 (4 – 13) “19”/”20” (083.97)
ББК 74.0 (4 Гр; 4 Іс; 4 Іт) (XX / XXI ст)
П 63

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (протокол № 7 від 28.05.2014 року)

Рецензенти:

Н. В. Пазюра – завідувач кафедри авіаційної англійської мови Національного авіаційного університету, доктор педагогічних наук, професор

М. М. Солдатенко – завідувач відділу теорії та історії педагогічної майстерності Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України доктор педагогічних наук, професор

Постригач Н. О.

П 63 **Тенденції розвитку педагогічної освіти у країнах Південної Європи на межі ХХ – ХХІ століть:** програма спецкурсу / Н. О. Постригач; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. – Тернопіль, 2015. – 36 с.

ISBN 978-966-457-261-0

Запропонована програма спецкурсу спрямована на поглиблення і розширення знань, умінь й навичок студентів про тенденції розвитку педагогічної освіти у країнах Південної Європи на межі ХХ – ХХІ століть. Програма побудована на засадах інтердисциплінарності і враховує принципи діяхронного, діяльнісного, компетентнісного, міжкультурного, проектного та системного підходів.

Програма призначена для магістрантів, аспірантів, докторантів педагогічних спеціальностей, професорсько-викладацького складу та адміністративного персоналу педагогічних вищих навчальних закладів, працівників системи підвищення кваліфікації.

ISBN 978-966-457-261-0

© Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2015

© Постригач Н.О., 2015

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Загальний опис спецкурсу.....	6
Програма спецкурсу.....	14
Анотований зміст практичних занять.....	16
Теми курсових робіт.....	18
Теми рефератів.....	20
Навчальний тематичний план курсу	20
Розробка міні-проекту.....	21
Методичні рекомендації щодо організації спецкурсу	21
Список рекомендованої літератури	23
Додатки	29

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Початок третього тисячоліття характеризується глобалізацією суспільного розвитку, утвердженням інноваційної моделі економічного розвитку, посиленням конкуренції в соціально-економічних сферах діяльності, інтенсивним зростанням високотехнологічних виробництв і комунікацій, що значною мірою базуються на освітньо-інтелектуальному потенціалі людського капіталу. Освіта, в тому числі її педагогічна складова, віддзеркалюючи запити суспільства, стає вагомим ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету й конкурентоспроможності держави на міжнародній арені.

У зв'язку з цим постійно зростає роль освіти як вирішального чинника у розбудові Суспільства Знань. Глобалізаційні процеси об'єктивно змушують сучасну людину бути критично та творчо мислячою, громадянсько-активною та відповідальною, поінформованою у всіх аспектах життя, а відтак і постійно умотивованою до власного особистісного та професійного розвитку, навчання, освіти тощо. Тому особливої вагомості набуває роль учителя як провідника змін у формуванні громадян, здатних відповідати сучасним вимогам суспільства. Інтенсифікація процесів глобалізації та європейської інтеграції вимагає докорінної зміни підходів до освіти, в тому числі і до педагогічної освіти.

Для законодавчо-нормативного забезпечення випереджувального розвитку педагогічної освіти, професійної самореалізації особистості педагогічних працівників, підвищення рівня їхньої педагогічної майстерності упродовж життя у «Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти України», Указі Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», «Білій книзі національної освіти України», «Стратегії ЄС Європа – 2020» та інших програмних документах визначено стратегічні завдання та основні напрями модернізації педагогічної освіти, окреслено прогностичні шляхи розв'язання проблеми забезпечення якості професійної підготовки педагогічних кадрів у контексті глобалізації та європейської інтеграції.

Потужні перетворення, здійснювані в рамках програм модернізації чи реформ вищої педагогічної освіти в країнах Південної Європи, як

правило, не обмежуються одним напрямком, а зачіпають фактично всі аспекти освітньо-педагогічної діяльності: цільові установки й зміст педагогічної освіти, її організаційні й управлінські структури, психо-педагогічні, культурологічні та ціннісно-мотиваційні аспекти, інноваційні методи й технології навчання, джерела й механізми фінансування, умови і форми міжнародного освітнього співробітництва тощо.

Вказані обставини зумовлюють міждисциплінарний характер спецкурсу й необхідність діахронічного підходу при його вивченні. Програма спецкурсу “Тенденції розвитку педагогічної освіти у країнах Південної Європи на межі XX – XXI століть” призначена для магістрантів, аспірантів, докторантів педагогічних спеціальностей, професорсько-викладацького складу та адміністративного персоналу педагогічних вищих навчальних закладів, працівників системи підвищення кваліфікації.

Програма спецкурсу має на меті забезпечити базові теоретичні й практичні знання слухачам про організацію і функціонування систем педагогічної освіти Греції, Іспанії та Італії на межі століть, сучасні європейські стандарти професійної освіти, номенклатуру педагогічних кваліфікацій й напрямки їх змін після прийняття Болонської декларації 1999 р. та розбудови європейського простору вищої освіти, а також сформулювати прогностичне та евристичне бачення щодо тенденцій випереджувального розвитку системи педагогічної освіти України.

При розробці програми спецкурсу були використані діахронічний, діяльнісний, компетентнісний, міжкультурний, проектний та системний підходи та враховані основні дидактичні принципи: науковості, системності, гуманізму, зв'язку теорії і практики, індивідуальності, доступності, рефлексії тощо.

1. ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС СПЕЦКУРСУ

Спецкурс розрахований на 72 ауд. год. (2 кредити) і передбачає проведення лекційних (18 год.) та практичних занять (18 год.), а також написання курсової роботи (8 год.). Кожне заняття триває 2 год. Загальна трудомісткість курсу (80 год.).

1.2. Мета й завдання спецкурсу

Основна мета спецкурсу полягає у формуванні в майбутніх педагогів бази педагогічних знань про особливості організації системи педагогічної освіти, основні тенденції розвитку та пріоритетні напрями модернізації національних систем педагогічної освіти в країнах ЄС і, зокрема, в країнах Південної Європи. Досягнення поставленої мети програми спецкурсу здійснюється у процесі реалізації наступних завдань:

– узагальнений аналіз стану педагогічної освіти в країнах ЄС з виділенням ключових параметрів її розвитку та диференціацією по країнах Південної Європи;

– розгляд факторів, котрі визначають модернізацію педагогічної освіти й пріоритети освітньої політики з урахуванням особливостей сучасного етапу соціально-економічного розвитку й інтеграційних процесів у сфері європейської вищої освіти;

– аналіз основних напрямів модернізації освітнього законодавства й механізмів фінансування систем педагогічної освіти Греції, Італії та Іспанії;

– виокремлення основних тенденцій розвитку середньої, вищої й післядипломної освіти, включаючи базове навчання, перепідготовку та підвищення кваліфікації педагогів; обґрунтування сучасних підходів до оцінки якості педагогічної освіти, управління вищим педагогічним навчальним закладом (педагогічним університетом, педагогічним інститутом тощо);

– вивчення масштабів та структури ринку освітніх послуг у секторі вищої педагогічної освіти, умов та форм їх реалізації.

Область знань (профіль)

Педагогічний та проектний менеджмент, історія педагогіки та загальна педагогіка; теорія і методика професійної освіти; педагогіка вищої школи, порівняльна професійна педагогіка.

Рівні навчання

Магістратура, аспірантура, докторантура, додаткова освіта.

Напрями й спеціальності

Магістратура – навчальний курс циклу освітніх спеціальних дисциплін чи циклу психолого-педагогічних дисциплін за вибором.

Аспірантура – курс кандидатського мінімуму із зарубіжної педагогіки і освіти дорослих за спеціальностями аспірантури у сфері історії педагогіки та загальної педагогіки (13.00.01) та теорії і методики професійної освіти (13.00.04).

Докторантура – навчальна програма з проблем методології порівняльно-педагогічного дослідження, застосування сучасних освітніх технологій за спеціальностями: історія педагогіки та загальної педагогіки (13.00.01) та теорія і методика професійної освіти (13.00.04).

Додаткова освіта – навчально-методичний курс підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу й адміністративного персоналу педагогічних вищих навчальних закладів, відповідальних за вирішення питань експорту освітніх послуг та міжнародне освітнє співробітництво, працівників системи підвищення кваліфікації.

Характер спецкурсу – теоретичний.

1.3. Інноваційність спецкурсу

Інноваційність спецкурсу обґрунтовується за наступними критеріями:
– **змістом** – спецкурс не має аналогів чи близьких за змістом спецкурсів в переліках досліджуваних педагогічних дисциплін, встановлених державними професійними стандартами й вимогами до фахівців для отримання додаткових кваліфікацій. Спецкурс розроблений на основі сучасних наукових уявлень, соціально-економічних та культурологічних підходів, інформаційних баз даних та автентичних джерел про пріоритетні напрями розвитку педагогічної освіти у країнах Південної Європи.

– **методикою викладання** – виклад лекційного матеріалу за методом порівняльного системного аналізу, проведення занять в інтерактивній формі з ініціацією дискусійних ситуацій, широке використання сучасних засобів візуальної комунікації, безперервний поточний контроль засвоєння матеріалу, облік індивідуальних особливостей і запитів студентів.

– **літературою** – пропонується програма спецкурсу згідно заявленої тематики; публікації вітчизняних і зарубіжних фахівців з проблеми тенденцій розвитку, модернізації та реформування педагогічної освіти у країнах Південної Європи, аналітичні та інформаційні матеріали авторитетних міжнародних і національних організацій та установ тощо.

– *організацією навчального процесу* – активізація самостійної роботи й оптимізація контролю та оцінки результатів навчання за рахунок використання бально-рейтингової системи оцінки знань з безперервним поточним контролем виконання навчального плану і акцентом на активних формах засвоєння матеріалу.

Таблиця 1

1.4. Об'єм дисципліни та види навчальної роботи

№ з/п	Види навчальної роботи	Трудові одиниці	
		Всього год./ залік.	Аудиторні одиниці заняття /самост. заняття
1.	Загальна трудові одиниці спецкурсу	80/2	36/44
2.	Лекції	36	18/18
3.	Практичні заняття	36	18/18
4.	Курсова робота (реферат)	8	0/8
5.	Підсумкова атестація (захист курсової роботи та іспит)		

Таблиця 2

1.5. Структура спецкурсу

№ теми	Тематика лекцій і практичних занять	Кількість аудиторних годин	
		Лекції	Практичні заняття
1.	Освітня політика у сфері педагогічної освіти країн ЄС	2	-
2.	Інтернаціоналізація та глобалізація вищої освіти в країнах Південної Європи	2	-
3.	Стан, проблеми й шляхи розвитку дошкільної та загальної (середньої) освіти у Греції, Італії, Іспанії	2	-

4.	Основні напрями змін у вищій освіті Греції, Італії та Іспанії	2	-
5.	Післявузівська освіта (докторантура) й підготовка наукових педагогічних кадрів у країнах Південної Європи	2	-
6.	Загальні принципи та механізми управління педагогічною освітою в Греції, Італії та Іспанії	2	-
7.	Сучасні тенденції в управлінні системами вищої освіти Греції, Італії та Іспанії	2	-
8.	Оцінка та контроль якості програм професійної підготовки вчителів в Греції, Італії та Іспанії	2	-
9.	Модернізація освітнього законодавства в країнах ЄС та Україні	2	-
10.	Порівняльний огляд розвитку педагогічної освіти в країнах Південної Європи та Україні	-	4
11.	Стан й тенденції у фінансуванні педагогічної освіти Греції, Італії та Іспанії	-	2
12.	Зміни в початковій і середній професійній освіті країн Південної Європи	-	2
13.	Болонський процес та його роль у модернізації педагогічної освіти	-	4
14.	Управління у педагогічному вищому навчальному закладі	-	2
15.	Неперервна педагогічна освіта країн Південної Європи	-	2
16.	Професійний розвиток вчителів у Греції, Італії та Іспанії	-	2
	Всього аудиторних годин	18	18

1.6. Опис системи контролю знань

1.6.1. Загальні правила виконання контрольних завдань

Система контролю знань включає в себе поточний контроль і підсумкову атестацію. *Поточний контроль здійснюється у формі:* а) письмових експрес-тестів; б) письмових домашніх завдань; в) заслуховування виступів на практичних заняттях.

Підсумкова атестація включає в себе: а) захист курсової роботи; б) письмовий іспит з тематики спецкурсу; в) виставлення підсумкової оцінки за сукупністю всіх видів контролю знань.

1.6.2. Форми письмового та усного контролю

Завдання для поточного письмового експрес-тестування, яке проводиться протягом 10 хв. на початку лекції, включає 4 питання, на які пропонується дати короткі відповіді у формі визначення, наведення фактичних даних, а також ствердження або заперечення згідно поставленого питання.

Письмове домашнє завдання виконується в рамках самопідготовки до чергового практичного заняття і передбачає написання розгорнутої відповіді на заздалегідь обране питання з обов'язковими посиланнями на використані джерела.

Усний контроль здійснюється в ході практичного заняття при розгляді домашнього завдання слухача і при обговоренні домашніх завдань інших слухачів, при цьому враховуються як змістовність й обґрунтованість висловлювань, так і активність участі.

Оцінювання курсової роботи, текст якої представляється на паперовому та електронному носіях, полягає у виведенні інтегральної оцінки за зміст тексту (письмова робота) і за його обґрунтування (усний захист).

Письмовий іспит за курсом, розрахований на 2 години, передбачає написання у формі тез відповідей на 5 питань за тематикою курсу.

1.6.3. Шкала оцінювання, підсумкові оцінки (методика виставлення)

Використовується бально-рейтингова система (БРС), бали якої знаходяться в наступній відповідності з традиційною українською системою оцінювання, представлена в таблиці 3:

Таблиця 3

Шкала оцінювання, підсумкові оцінки

№	Бали БРС	86-100	69-85	51-68	0-50
1.	Традиційні оцінки України	5	5	3	2

На заключному занятті підводиться сумарний результат виконання навчальної програми в балах БРС, на підставі якого у відповідності з таблицею співвідношення БРС і традиційної системи оцінок визначається підсумкова оцінка з даного спецкурсу. Пропонується наступний розподіл балів БРС за всіма передбаченими видами контролю знань (табл. 4):

Таблиця 4

Розподіл балів БРС за всіма передбаченими видами контролю знань

№ з/п	Вид контролю	Форма контролю	Кількість завдань	Бали БРС (мін.- макс.)	
				За одне завдання	За всі завдання
1.	Поточний контроль за темами лекцій	Письмовий експрес-тест	(4 питання у завданні)	0-4 (0-1 за кожне питання)	0-36
2.	Поточний контроль за темами практичних занять	Письмове домашнє завдання й виступ на занятті	8	0-3	0-24
3.	Підсумкова атестація: – захист курсової роботи; – іспит	Письмовий і усний контроль	1	0-20	0-20
		Письмовий	1	0-20	0-20
4.	Всі види контролю		19		0-100

1.6.4. Відображення результатів навчання, з використанням єдиної Європейської системи залікових одиниць та оцінок (ECTS)

Уведена в більшості вітчизняних ВНЗ кредитно-модульна система оцінювання результатів навчання може розглядатися як синтетична, що сполучає в собі елементи трьох використовуваних в Україні систем зарубіжних країн: традиційної (вітчизняної), бально-рейтингової та ЄКТС. В

її основі лежить бально-рейтингова система, шкала якої прив'язується до кредитної оцінки того чи іншого курсу, безпосередньо пов'язаної з його навчальною трудомісткістю. Кожен кредит відповідає 36 год. загального (аудиторного і позааудиторного) навчального часу студента, який необхідний для успішного проходження ним відповідного навчального курсу.

Таблиця 5

Відповідність систем оцінювання (використовуваних раніше оцінок підсумкової академічної успішності, оцінок і бально-рейтингової системи (БРС) оцінок поточної успішності)

№	Бали БРС	Традиційні оцінки в Україні	Бали для переведення оцінок	Оцінки	Оцінки ECTS
1.	86-100	5	95-100	5 +	A
			86-94	5	B
2.	69-85	4	69-85	4	C
3.	51-68	3	61-68	3+	D
			51-60	3	E
4.	0-50	2	31-50	2+	FX
			0-30	2	F
5.	51-100	Залік		Залік	Passed

Таблиця 6

Опис оцінок згідно Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС)

1.	A	“Відмінно” – теоретичний зміст курсу засвоєно повністю, без пробілів, необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом сформовані, всі передбачені програмою навчання завдання виконані, якість їх виконання оцінено кількістю балів, наближених до максимального
2.	B	“Дуже добре” – теоретичний зміст курсу засвоєно повністю, без пробілів, необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом в основному сформовані, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено кількістю балів, наближених до максимального

3.	С	“Добре” – теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без пропусків, деякі практичні навички роботи із засвоєним матеріалом сформовані недостатньо, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками
4.	Д	“Задовільно” – теоретичний зміст курсу засвоєно частково, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки
5.	Е	“Посередньо” – теоретичний зміст курсу засвоєно частково, деякі практичні навички роботи несформовані, багато передбачених програмою навчання навчальних завдань невиконані, або якість виконання деяких з них оцінено кількістю балів, наближених до мінімального
6.	FX	“Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу засвоєно частково, необхідні практичні навички роботи несформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань невиконано, або якість їх виконання оцінено кількістю балів, наближених до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань
7.	Ф	“Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не засвоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до якого-небудь значимого підвищення якості виконання навчальних завдань

Позитивними оцінками, при отриманні яких спецкурс (курсова робота) зараховується слухачеві в якості пройдені дисципліни, є оцінки А, В, С, D і Е.

Слухач, що отримав оцінку FX з дисципліни (*курсової роботи*) освітньої програми, зобов'язаний після консультації з відповідним викладачем у встановлені навчальною частиною терміни успішно виконати необхідний мінімальний обсяг навчальних робіт, перед-

бачених програмою навчання, і представити результати цієї роботи цьому викладачу.

Якщо якість робіт буде визнано задовільною, то підсумкова оцінка FX підвищується до E і слухач допускається до подальшого навчання.

У випадку, якщо якість навчальних робіт залишилася незадовільною, підсумкова оцінка знижується до F і слухач представляється до відрахування. У разі отримання оцінки F або FX слухач представляється до відрахування незалежно від того, чи має він якісь ще заборгованості з інших дисциплін.

2. ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ

2.1. Анотований зміст спецкурсу

Тема 1. Освітня політика у сфері педагогічної освіти країн ЄС – 2 год.

Освітня політика як прийняття рішень та їх реалізація в контексті взаємодії інтересів держави, регіонів та інших суб'єктів соціально-політичної та економічної сфер діяльності. Місце й роль міжнародних організацій, установ та інституцій міжнародного права у формуванні освітньої політики, розробці напрямів, механізмів модернізації та реформування педагогічної освіти в країнах Південної Європи. Фактори, що визначають розвиток й модернізацію педагогічної освіти. Глобальні тенденції сучасного етапу розвитку педагогічної освіти. Основні напрямки модернізації та реформ у національних системах педагогічної освіти провідних країн ЄС.

Тема 2. Інтернаціоналізація та глобалізація вищої освіти у країнах Південної Європи – 2 год.

З'ясування і розмежування понять інтернаціоналізації та глобалізації стосовно освіти. Масштаби і конкретні форми інтернаціоналізації та глобалізації. Виклики глобалізації. Транснаціональна вища освіта. Регіональні та загальноосвітової процеси інтеграції вищої освіти й науки. Провідні тенденції у політиці і практиці мультилінгвалізму в Європі.

Тема 3. Стан, проблеми й шляхи розвитку дошкільної та загальної (середньої) освіти в Греції, Італії, Іспанії – 2 год.

Дошкільна освіта. Загальна середня освіта. Терміни навчання. Структура загальної освіти. Організація навчального процесу. Освітні стандарти. Профільний характер навчання. Особливості оцінки знань. Системи випускних випробувань.

Тема 4. Основні напрями змін у вищій освіті Греції, Італії та Іспанії – 2 год.

Еволюція типів, видів вищої освіти і відповідних їм освітніх установ. Перетворення рівнів вищої освіти, їх співвідношення і наступність. Зміни організаційно-правових форм. Нові підходи до формування освітніх стандартів. Освітні стандарти. Модернізація систем прийому до ВНЗ і систем підсумкової атестації випускників.

Тема 5. Післявузівська освіта (докторантура) й підготовка наукових педагогічних кадрів у країнах Південної Європи – 2 год.

Організаційні форми й масштаби післявузівської освіти. Особливості змісту докторської підготовки. Умови вступу на докторські програми та проведення підсумкової атестації. Основні проблеми та напрями модернізації докторантури в країнах Південної Європи. Докторський ступінь у єдиній структурі кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

Тема 6. Загальні принципи та механізми управління педагогічною освітою в Греції, Італії та Іспанії – 2 год.

Співвідношення центрального, регіонального та місцевого управління. Розподіл повноважень і функцій. Органи управління освітою і управлінський персонал. Форми громадської участі в управлінні педагогічною освітою. Участь економічних суб'єктів, соціальних партнерів і професійних спільнот в управлінні педагогічною освітою.

Тема 7. Сучасні тенденції в управлінні системами вищої освіти Греції, Італії та Іспанії – 2 год.

Особливості управління вищою освітою в країнах Південної Європи. Централізація, децентралізація та автономія. Відмінності в управлінні університетським та неуніверситетським секторами вищої освіти Греції, Італії та Іспанії. Основні механізми управління вищою педагогічною школою. Співвідношення адміністративного й фінансового механізмів управління.

Тема 8. Оцінка та контроль якості програм професійної підготовки вчителів у Греції, Італії та Іспанії – 2 год.

Загальні принципи та особливості сучасних підходів до оцінки якості освіти. Компетентнісний підхід в оцінюванні якості випускників педагогічних ВНЗ. Особливості систем оцінки якості педагогічної освіти в Греції, Італії, Іспанії. Основні міжнародні механізми і форми

оцінювання та забезпечення якості педагогічної освіти. Формування міжнародної інфраструктури з оцінки якості вищої освіти.

Тема 9. Модернізація освітнього законодавства в країнах ЄС та Україні – 2 год.

Загальна характеристика передумов та основних напрямів модернізації освітнього законодавства у країнах ЄС. Особливості формування освітнього законодавства у Греції, Італії, Іспанії та Україні. Кодифікація освіти. Реформування нормативно-правової бази педагогічної освіти в країнах-учасниках Болонського процесу.

2.2. Анотований зміст практичних занять

Тема 10. Порівняльний огляд розвитку педагогічної освіти у країнах Південної Європи та Україні – 4 год.

Питання до заняття:

– Організаційно-педагогічні засади професійної підготовки педагогів: порівняльний аспект.

– Основні кількісні та якісні параметри, котрі характеризують розвиток педагогічної освіти, їх еволюція та сучасне значення. Зіставлення по провідних країнах Південної Європи та України.

– Доступність педагогічної освіти.

– Тенденції розвитку педагогічної освіти в країнах Південної Європи та Україні на межі ХХ - ХХІ ст.

Тема 11. Стан і тенденції у фінансуванні педагогічної освіти Греції, Італії та Іспанії – 2 год.

Питання до заняття:

– Моделі фінансування педагогічної освіти.

– Обмеженість державного фінансування й необхідність оптимізації витрат.

– Системи фінансування педагогічних вищих навчальних закладів.

– Пошук і залучення альтернативних джерел фінансування педагогічної освіти.

– Плата за освіту.

– Фінансова підтримка студентів.

– Фінансово-економічна діяльність педагогічних ВНЗ та її регулювання.

Тема 12. Зміни в початковій і середній професійній освіті країн Південної Європи – 2 год.

Питання до заняття:

- Організаційні форми.
- Диверсифікація освітніх закладів за рівнями підготовки й ступеня професіоналізації.
- Особливості змісту й організації навчального процесу.
- Наявність загальноосвітнього компоненту.
- Можливості й умови доступу випускників до освітніх програм більш високого рівня.

Тема 13. Болонський процес та його роль в модернізації педагогічної освіти – 4 год.

Питання до заняття:

- Передумови та причини посилення інтеграційних процесів у сфері педагогічної освіти в Європі.
- Концептуальні засади та організаційно-правові механізми формування єдиного Європейського простору вищої освіти.
- Основні положення Болонської декларації.
- Структура кваліфікацій вищої освіти, що реалізується у рамках Болонського процесу.
- Основні інструменти здійснення академічної мобільності та порівнянності систем педагогічної освіти країн ЄС та України.
- Оцінка процесу реалізації положень Болонської декларації в країнах Південної Європи та світі.
- Участь України в Болонському процесі.
- Еволюція вихідних змістовно-цільових рамок Болонського процесу.
- Вплив Болонського процесу на спрямованість і темпи освітніх реформ у країнах Південної Європи.
- Особливості розроблення і впровадження спільних навчальних програм ВНЗ в умовах формування загальноєвропейського освітнього простору.

Тема 14. Управління у педагогічному вищому навчальному закладі – 2 год.

Питання до заняття:

- Сучасні тенденції модернізації системи управління у ВНЗ.
- Місія педагогічного вищого навчального закладу.
- Політика вищого навчального закладу.
- Внутрішньовузівський менеджмент і підготовка менеджерів освіти.
- Участь студентів в управлінні ВНЗ.

Тема 15. Неперервна педагогічна освіта країн Південної Європи – 2 год.

Питання до заняття:

– Додаткова освіта як основна форма реалізації концепцій «неперервної освіти» і «освіти впродовж життя».

– Нормативно-правове забезпечення неперервної освіти (на прикладі однієї з наступних розвинених країн або групи країн: Греція, Іспанія, Італія).

– Організаційні форми неперервної педагогічної освіти (на прикладі однієї з наступних розвинених країн або групи країн: Греція, Іспанія, Італія).

– Зміст і кваліфікації неперервної педагогічної освіти (на прикладі однієї з наступних розвинених країн або групи країн: Греція, Іспанія, Італія).

Тема 16. Професійний розвиток вчителів в Греції, Італії та Іспанії – 2 год.

Питання до заняття:

– Аналіз нових підходів, форм та методів реалізації неперервного професійного розвитку педагогів.

– Соціальний статус сучасного європейського вчителя: порівняльний аналіз.

– Напрями розвитку педагогічної освіти у Греції, Італії та Іспанії.

– Основні проблеми та перспективи підвищення кваліфікації в Європейському регіоні.

– Моделі професійного розвитку суб'єктів освітнього процесу в Греції, Італії та Іспанії.

– Місце громадянської освіти у професійному розвитку вчителів.

– Гендерно-чутлива спрямованість навчальних програм та планів неперервного професійного розвитку вчителів.

2.2. Теми курсових робіт

(Теми 3 ÷ 25 розглядаються у порівняльному аспекті для 2-3 країн за вибором з числа розвинених країн: Греція, Італія, Іспанія).

1. Соціально-економічні та політичні чинники, що визначають освітню політику на сучасному етапі.

2. Плюси і мінуси впливу глобалізації на розвиток освіти.

3. Зовнішнє і внутрішнє управління вищими навчальними закладами. Автономія університетів.

4. Участь професорсько-викладацького складу і студентів в управлінні ВНЗ та прийнятті рішень.
5. Статус, права та обов'язки педагогічних працівників.
6. Керівний склад ВНЗ. Статус, кваліфікаційні вимоги, призначення і виборність, повноваження.
7. Статус, права та обов'язки студентів. Студентські організації і самоврядування.
8. Матеріальне забезпечення студентів. Витрати на навчання. Стипендії. Освітні позики і кредити.
9. Установи та організації, відповідальні за контроль і забезпечення якості освіти. Зміст і процедура контролю якості.
10. Зміст і процедура підсумкової атестації випускників педагогічних ВНЗ.
11. Умови допуску до вищої освіти. Вимоги та механізми прийому до ВНЗ.
12. Структура і зміст освітніх програм вищої освіти першого ступеня (рівень бакалавра).
13. Структура і зміст освітніх програм вищої освіти другого ступеня (рівень магістра).
14. Структура і зміст освітніх програм вищої освіти третього ступеня (рівень доктора).
15. Умови і зміст поточної та підсумкової атестації випускників ВНЗ.
16. Недержавний сектор освіти та його роль на сучасному етапі інтернаціоналізації освіти.
17. Університетський та неуніверситетський сектори вищої освіти, їх співвідношення і взаємодія.
18. Організація інженерно-педагогічної освіти у Греції, Італії та Іспанії та Україні. Структура рівнів підготовки і присуджені кваліфікації.
19. Особливості організації професійно-педагогічної освіти у країнах Південної Європи та Україні.
20. Особливості організації вищої педагогічної освіти за напрямками й спеціальностями мистецтва і культури. Кваліфікаційні вимоги та умови допуску до професійної діяльності.
21. Неперервний професійний розвиток педагогів (на прикладі однієї чи групи країн Південної Європи).
22. Організація системи освіти дорослих (на прикладі однієї чи групи країн Південної Європи).

23. Психологічні та гендерні аспекти педагогічної взаємодії вчителя (викладача) та учня (студента) у навчально-виховному процесі.

24. Педагогічні наукові розвідки провідних учених у розвинених країнах ЄС.

25. Психологія праці педагогічних працівників: європейський контекст.

26. Педагогічне проектування та прогнозування як запорука ефективності, інноваційності та випереджувального розвитку системи вітчизняної педагогічної освіти.

2.3. Теми рефератів

1. Аналіз дослідницьких робіт з вивчення методів і прийомів прогностичної і творчої діяльності.

2. Прогностична функція порівняльної професійної педагогіки.

3. Методи технічної творчості, як ефективний інструмент формування творчої активності особистості, як спосіб розширення творчих можливостей особистості в будь-якій сфері діяльності.

4. Методологія порівняльної професійної педагогіки.

5. Організація науково-дослідної діяльності в освітньому закладі.

6. Структура і програма педагогічного експерименту.

7. Педагогічний моніторинг: функції, етапи, організація.

8. Педагогічні інновації, форми і методи проведення занять.

9. Особливості педагогічного прогнозування і проектування.

10. Лекція-діалог, проблемні лекції, лекція-конференція, лекція-семинар.

11. Якість педагога-дослідника, затребувані учнями (студентами).

12. Наукова стаття та її структура. Магістратура, аспірантура та докторантура в освітньому закладі.

13. Наукова організація праці та ергономіка професійної діяльності.

14. Нормативні акти щодо забезпечення науково-дослідної діяльності.

15. Форми стимулювання науково-дослідної діяльності.

2.4. Навчальний тематичний план курсу (календарний план, структурований за видами занять)

2.4.1. При семестровій організації навчання, розрахованій на 18 навчальних занять по 2 години кожне:

Лекції – 18 год. Практичні заняття – 18 год. Всього – 36 год.

2.5. Розробка проекту:

Слухачам пропонується завдання:

- група № 1. Сформулювати поняття “метод” та навести приклади;
- група № 2. Сформулювати поняття “технологія” та навести приклади відомих технологій;
- група № 3. Сформулювати поняття “техніка” та навести приклади відомих технік;
- Обговорення результатів роботи груп і підготовка до реалізації презентації міні-проекту.

Алгоритм опису міні-проекту:

2.5.1. Представте порівняльну характеристику систем педагогічної освіти двох країн (на вибір) у формі презентації за таким алгоритмом:

- а) соціально-економічні та політичні передумови становлення і розвитку педагогічної освіти на межі ХХ – ХХ століть;
- б) провідні тенденції розвитку педагогічної освіти в означений хронологічний період.

2.5.2. Характеристика сучасної системи педагогічної освіти:

- а) законодавчо-нормативні документи у сфері педагогічної освіти;
- б) концепція, мета, завдання та функції педагогічної освіти;
- в) типи і особливості освітньої діяльності педагогічних вищих навчальних закладів;
- г) зміст, форми і методи навчання студентів у педагогічних ВНЗ.

2.5.3. Система професійної підготовки педагогічних кадрів для системи педагогічної освіти. Забезпечення якості підготовки учителів для шкільної системи країни.

2.5.4. Прогностичні шляхи запозичення інноваційних ідей зарубіжного педагогічного досвіду у теорію і практику випереджувального розвитку системи педагогічної освіти в Україні.

2.6. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПЕЦКУРСУ

Аналіз сучасних теоретико-методологічних підходів та провідних принципів дидактики щодо обґрунтування тенденцій розвитку педагогічної освіти в країнах Південної Європи на межі століть, уможливив

розробку програми спецкурсу і сформулювання методичних рекомендацій щодо її впровадження:

1. У зв'язку з гармонізацією європейських систем педагогічної освіти у рамках Болонського процесу рекомендується застосування такого змісту, методів і форм організації навчального процесу при вивченні спецкурсу, які успішно використовуються як у європейському освітньо-науковому просторі, так і у світі в цілому.

2. Для досягнення гарантованого позитивного результату в реалізації мети і завдань запропонованої програми спецкурсу необхідною умовою є врахування соціокультурних умов зовнішнього та внутрішнього середовища педагогічного вищого навчального закладу, рівня кваліфікації та професійної компетенції науково-педагогічних працівників; забезпечення позитивної мотивації та стійкого інтересу до результатів порівняльно-педагогічних досліджень тенденцій розвитку педагогічної освіти в Європі та світі на сучасному етапі.

3. Рекомендовано використання міжпредметних зв'язків та інноваційних методів навчання (розробка міні-проекту) інтерактивного характеру, ситуативного навчання, тренінгів, ділових ігор, які моделюють професійні ситуації й застосування вище означених підходів та дидактичних принципів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Обов'язкова література

1. Аналитический обзор № 8 состояния и международных тенденций развития систем образования (апрель – июнь 2004 г.) [Электронный ресурс]. – Белорусский государственный университет; Центр проблем развития образования БГУ. – Минск. – 2004. – 76 с. – Режим доступа: <http://www.bsu.by/Cache/pdf/288003.pdf>.
2. Андрущенко В. П. Вища освіта: інноваційні зміни в контексті глобалізації [Текст] / В. П. Андрущенко // Навчальні інновації та їхній вплив на якість університетської освіти: зб. матеріалів наук.-метод. конф. – К.: КНЕУ, 2003. – С. 9–15.
3. Байденко В. И. Болонский процесс: Структурная реформа высшего образования Европы / В. И. Байденко. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, Российский Новый Университет, 2002. – 128 с.
4. Байденко В. И. Компетенции в профессиональном образовании (к освоению компетентностного подхода) [Текст] / В. И. Байденко // Высшее образование в России. – 2004. – № 11. – С. 3–13.
5. Беспалько В. П. Проектирование педагогических систем / В.П. Беспалько // Проектирование в образовании: проблемы, поиски, решения. М., 1994. – С. 28–29.
6. Біла книга (Сили змін та вектори руху до нової освіти України), упорядник – Віктор Громовий, м. Київ: Міжнародний благодійний фонд “Україна – 3000”, 2009. – 156 с. - Режим доступа: <http://www.ukraine3000.org.ua/img/forall/Ped.pdf>.
7. Бондар В.І. Дидактика / В.І. Бондар. – К.: Либідь. – 2006. – 264 с.
8. Вульфсон Б.Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века / Борис Львович Вульфсон. – М.: УРАО, 1999. – 208 с.
9. Вульфсон Б. Л. Сравнительная педагогика: история и современные проблемы / Борис Львович Вульфсон. – М.: Изд-во УРАО, 2003. – 232 с.
10. Галус О.М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. / О. М. Галус, Л. М. Шапошнікова. – К., Вища школа, 2006. – 215 с.
11. Єльнікова Г. В. Освітній моніторинг в управлінні загальною середньою освітою / Г. В. Єльнікова // Наша школа: наук.-метод. журн. – Одеса: Астропринт, 2000. – № 4. – С. 33–37.
12. Єльнікова Г. В. Управління навчальним закладом: Навчально-тематичний план і програма для підготовки та підвищення кваліфікації керівника освітнього закладу в системі післядипломної освіти / Г. В. Єльнікова. – К.: ЦППО АПН України, 2000. – 24 с.

13. *Заир-Бек Е.С.* Проектирование как педагогическая деятельность и содержание обучения педагогов // Педагогические основы проектирования образовательных систем нового вида. – СПб., 1995. – С. 124–148.

14. *Зязюн І.* Психопедагогіка московської психологічної школи / Іван Зязюн // Теорія і практика управління соціальними системами. - 2013. – № 2. – С. 33–41.

15. *Карманчиков А. И.* Логика педагогического прогнозирования: монографія [Електронний ресурс] / А. И. Карманчиков. – М., 2012. – 105 с. – Режим доступу: <http://elibrary.udsu.ru/xmlui/bitstream/handle/123456789/8937/2012219.pdf?sequence=1>.

16. *Ковчина І. М.* Моделювання професійної підготовки вчителів Польщі в кінці ХХ століття / І. М. Ковчина // Професійна освіта: педагогіка і психологія = Kształcenie zawodowe: pedagogika i psychologia. – Ченстохова – Київ, 1999. – С. 243–253.

17. *Ковчина І.* Особливість підготовки вчителів у Польщі та в Україні в сучасних умовах // І. Ковчина, А. Василюк, А. Яновський // Соціалізація особистості: Зб. наук. пр. Вип. спец. – К.: НПУ, 1999. – с. 194–200.

18. **Колесникова І. А.** Педагогическое проектирование: учеб. пособие для высш. учебн. заведений / И. А. Колесникова, М. П. Горчакова-Сибирская; под ред. В. А. Слостенина, И. А. Колесниковой. – 3-изд., стер. – М.: Академия, 2008. – 288 с.

19. *Кумбс Ф. Г.* Кризис образования в современном мире: системный анализ / Ф. Г. Кумбс. – М.: Наука, 1970. – 260 с.

20. *Локшина О.І.* Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія / О.І. Локшина. – К.: Богданова А.М., 2009. – 404 с.

21. Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі: [монографія] / авт кол.: Н. М. Авшенюк, В. О. Кудін, О. І. Огієнко, Н. О. Постригач та ін. – К.: Педагогічна думка, 2011. – 232 с.

22. *Ничкало Н.* Професійна педагогіка і психопедагогіка праці у діалектичному взаємозв'язку [Електронний ресурс] / Нелля Ничкало // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 2. – С. 42-53. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Tipuss_2013_2_7.pdf.

23. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: [монографія] / за ред. Н. Г. Ничкало, В. О. Кудіна. – [2-е вид.]. – Черкаси: Вибір, 2002. – 390 с.

24. *Рибалка В.* Психопедагогіка зовнішнього і внутрішнього світу особистості дитини і дорослого: філософсько-психологічний, антиномічний та тілесно-душевно-духовний виміри [Електронний ресурс] / Валентин Рибалка. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/7066/1/3.pdf>.

25. *Сбруєва А. А.* Порівняльна педагогіка: навч. посіб. / А. А. Сбруєва. – Суми: ред. – Ред. – видав. відділ СДПУ, 1999. – 300 с.

26. Сикорская И.Н. Интернационализация высшего образования: стратегия Украины: Збірник методичних матеріалів щодо впровадження положень Болонської декларації / За заг. ред. В. В. Бурегі. – Донецьк: ДонДУУ, 2008. – Вип. 1. – С. 21–31.

27. Стоунс Э. Психопедагогика. Психологическая теория и практика обучения / Под ред. Н. Ф. Талызиной. – М.: Педагогика, 1984. – 472 с.

28. Татур Ю. Г. Высшее образование: методология и опыт проектирования: учебно-методическое пособие / Ю. Г. Татур. – М.: Логос, 2012. – 252 с.

29. Ткач А. Институціональна парадигма цивілізаційного розвитку: монографія / А. Ткач, В. Ільїн, Т. Ткач, Т. Баль-Вожняк, М. Вожняк та ін.; [за заг. ред. А. Ткача]. – Запоріжжя: ГУ ЗІДМУ, 2007. – Кн. 1: Институціональні передумови соціально-економічного розвитку. – 276 с.

30. Филиппов В.М. Задачи модернизации образования на современном этапе / В. М. Филиппов // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 3. – С. 2–5.

31. Чепіль М. М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. / М.М. Чепіль. – К.: Академвидав, 2014. – 216 с. – (Серія «Альма-матер»).

32. Higher education in Europe. UNESCO-CEPES Special Issue Published on the Occasion of the Thirtieth Anniversary of UNESCO-CEPES, 1972-2002 / Volume XXVII, Number 1-2. – 2002 – 168 p.

33. Higher education in Europe. Globalization: a new paradigm for higher education policy. – UNESCO-CEPES, Volume XXVI, Number 1, 2001. – 141 p.

34. The legitimacy of quality assurance in higher education. – Council of Europe. Higher education series, November, 2007. – № 9. – 158 p.

Додаткова література

1. Афанасьев В.В., Ермолаева С.С. Педагогическое проектирование образовательного процесса как вид профессиональной деятельности педагога в вузе. – Режим доступу: http://teoria-practica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2012/2/pedagogika/afanasyev-ermolaeva.pdf.

2. Айдрус И.А., Филиппов В.М. Мировой рынок образовательных услуг: Учеб. пособие. – М.: РУДН, 2008. – 194 с.

3. Бачинська Є. М. Програма спецкурсу для вчителів, заступників директорів, педагогів-організаторів «Україна – Європейський Союз». – 24 с. – Режим доступу: http://kristti.com.ua/upload/file/-new/-euro_int/-programm_ukraina_ec.doc.

4. Бібік Н. М. Компетентнісна освіта – від теорії до практики [Текст] / Н. М. Бібік, І. Г. Єрмаков, О. В. Овчарук. – К.: Плеяда, 2005. – 120 с.

5. Василюк А. Нариси з порівняльної педагогіки / А. Василюк, К. Корсак, Н. Яковець. – Ніжин: Ред.-видав. відділ НДПУ, 2002. – 119 с.

6. Володин А. А. Методологические основы проектирования педагогических систем в вузе [Электронный ресурс] / А. А. Володин. – Режим доступу:

file:///D:/Downloads/metodologicheskie-osnovy-proektirovaniya-pedagogicheskikh-sistem-v-vuze.pdf.

7. *Вульфсон Б.Л.* Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века. – М.: Изд-во УРАО, 1999. – 208 с.

8. *Власенко С.* Багаторівнева педагогічна освіта в країнах Європи // Рідна школа. – 2001. – № 12. – С. 12–14.

9. *Вульфсон Б.Л.* Сравнительная педагогика. История и современные проблемы: учебн. пособие. – М.: УРАО, 2003. – 232 с.

10. *Гончаренко С.* Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либідь. – 1997. – 376 с.

11. *Джуринский А. Н.* Развитие образования в современном мире: учеб. пособие. / А. Н. Джуринский. – М.: Гуманит. Издат. Центр ВЛАДОС, 1999. – 200 с.

12. *Енциклопедія освіти / АПН України; голов. ред. В. Г. Кремень; [заст. голов. ред. О. Я. Савченко, В. П. Андрущенко; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва; члени редкол.: І. Д. Бех, Н. М. Бібік, В. Ю. Биков та ін.].* – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

13. *Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика: монографія / [Н. М. Авшенюк, Т. М. Десятов, Л. М. Дяченко, Н. О. Постригач, Л. П. Пуховська, О. В. Сулима].* – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 280 с.

14. *Кравець В.* Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття / В. Кравець. – Тернопіль, 1996. – 290 с.

15. *Лавриченко Н.* Реформування освіти в європейських країнах за умов їх інтеграції / Н. Лавриченко // Шлях освіти. – 1997. – № 2. – С. 20–24.

16. *Лисова Е. Б.* Нові тенденції в підготовці вчителів на Заході / Е. Б. Лисова // Педагогіка. – 1994. – № 3. – С. 33 – 41.

17. *Международная исследовательская группа по сравнительным исследованиям систем и образовательных стандартов высшего образования государств - участников СНГ.* – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. – 49 с.

18. *Мотова Г. Н.* Системы аккредитации за рубежом / Г. Н. Мотова, В. Г. Наводнов, В. Ж. Куклин, Б. А. Савельев. – М., 1998. – 180 с.

19. *Новые вызовы в профессиональной подготовке специалистов в России и за рубежом: материалы Междунар. научн.-практ. конф. и мастер - классов, 17 ноября 2004 г.* – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 2005. – 277 с.

20. *Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти.* – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.

21. *Полупанова Е. Г.* Педагогический анализ школьной реформы 80-х гг. высокоразвитых стран Запада: дис. ... канд. пед. наук / Е. Г. Полупанова. – Минск, 1991. – 246 с.

22. *Постригач Н.О.* Розвиток педагогічної освіти в Італійській Республіці наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.: метод. посіб. – Тернопіль: «Вектор», 2011. – 46 с.
23. *Проценко О.* Сучасна система післядипломної педагогічної освіти в Греції: загальна характеристика: [монографія] / за ред. докт. пед. наук, проф., членкор. АПН України С. О. Сисоєвої. – Маріуполь, Вид-во «Рената», 2009. – 151 с.
24. *Стеченко Д. М.* Методологія наукових досліджень [Текст]: підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 317 с.
25. *Филиппов В. М.* Задачи модернизации образования на современном этапе / В. М. Филиппов // Высшее образование сегодня. – М., 2003. – № 3. – С. 2–6.
26. *Хомич Л. А.* Личность педагога: историческая ретроспектива и современный контекст [Електронний ресурс] / Л. О. Хомич, Т. А. Шахрай. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/4054/1/2.Шахрай_Т.А._Хомич_Л.А_СТАТЬЯ_РОССИЯ.pdf.
27. *Яковець Н. І.* Евристичні і практичні перспективи педевтології - спеціалізованої науки про педагогічних працівників / Н. І. Яковець // Вища освіта України. – 2007. – № 4. – С. 36–41.
28. *Якса Н. В.* Основи педагогічних знань: навч. посіб. / Н. В. Якса. – К.: Знання, 2007. – 358 с.
29. European Commission (1995). White Paper on Education and Training: Teaching and Learning – Towards the Learning Society [Електронний ресурс]. - Brussels, COM(95) 590. – Режим доступу: http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com95_590_en.pdf.
30. European Commission (2002). Education and training in Europe: Diverse Systems, Shared Goals for 2010 [Електронний ресурс]. – Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities. – Режим доступу: file:///D:/Downloads/NC4302745ENC_002.pdf.
31. European Commission (2003). Education – Training 2010: The Success of the Lisbon Strategy Hinges on Urgent Reforms [Електронний ресурс]. – Brussels, COM, 685 final. – Режим доступу: http://campus.usal.es/web-usal/Novedades/noticias/bolonia/com_2003_685-a1_23013_en.pdf.
32. From Berlin to Bergen. General report from the BFUG to the Ministerial Conference in Bergen 19–20 May, 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ehea.info/Uploads/Related%20EU%20activities/Report-from-BerlintoBergen-May-2005.pdf>.
33. Green A. Convergence and Divergence in European Education and Training Systems / A. Green, A. Wolf, T. Leney. – London, Institute of Education, 1999.
34. Higher Education Systems. – International Association of Universities (IAU) 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unesco.org/iau/whed.html>.

35. Literature on Teacher Education; Teacher Education Professional Development; Teacher and assessment methodologies; Research in teacher education (methods and approaches); Literature on Doctoral Programs and Curriculum Development [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.edite.eu/files/Literature_EDITE.pdf.
36. London Communique, 18 May 2007. Towards the European Higher Education Area: responding to challenges in a globalized world [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dfes.gov.uk/londonbologna/uploads/documents/LondonCommuniquefinalwithLondonlogo.pdf>.
37. National descriptions of education system in Europe 2002 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.eurydice.org/Eurydice/frameset_eurydice.html.
38. Pantic N. Teacher education reforms between higher education and general education transformations in South-Eastern Europe: reviewing the evidence and scoping the issues / Natasa Pantic. – In: CEPS Journal 2 (2012) 4. – S. 71–90 – URN: urn:nbn:de:0111-opus-70298.
39. Progress towards the European Higher Education Area: What Trends reports are telling us... by David Crosier, Senior Programme Manager, EUA [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.unze.ba/download/Progress%20towards%20the%20European%20Higher%20Education%20Area_EUA.pdf.
40. Reform in higher education in Europe: 1980-1988. 2000 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.eurydice.org/Doc_intermediaires/descriptions/en/thematicreport/ref_20/frameset_ref20_en.html.
41. Trends and Learning Structures in Higher Education III: report reflecting Bologna process between the Ministerial meeting in Prague in 2001 and Berlin, 2003 by Sybille Reichert and Christian Tauch [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Trends2003final.1065011164859.pdf>.
42. Trends and Learning Structures in Higher Education IV: report reflecting Bologna process between the Ministerial meeting in Berlin in 2003 and Bergen, 2005 by Sybille Reichert and Christian Tauch [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/TrendsIV_FINAL.1117012084971.pdf.
43. Zgaga P. Current trends in higher education in Europe [Электронный ресурс] / Pavel Zgaga. – University of Ljubljana, Slovenia. – Режим доступа: http://siteresources.worldbank.org/INTECAREGTOPEDUCATION/Resources/Current_Trends_HE-EU2.pdf.
44. Zgaga P. The future of European teacher education in the heavy seas of higher education [Электронный ресурс] / Pavel Zgaga // Teacher Development. – 2014: DOI: 10.1080/13664530.2013.813750.

ДОДАТОК 1

КОРОТКИЙ ГЛОСАРІЙ ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

за *Енциклопедією освіти* / АПН України; голов. ред. В. Г. Кремень; [заст. голов. ред. О. Я. Савченко, В. П. Андрущенко; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва; члени редкол.: І. Д. Бех, Н. М. Бібік, В. Ю. Биков та ін.]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

Глобалізація освіти – процес конвергенції принципових засад освітньої політики держав у цілій низці параметрів, передусім таких, як цілі та стратегії розвитку освіти, зміст, освіти, способи та критерії оцінки ефективності освітніх систем тощо.

Демократизація освіти – тривалий процес перетворень з метою нормалізації відносин між суспільством, державою і навчальними закладами, між керівництвом усіх рангів і педагогами, між педагогами і учнями та студентами, між самими учнями та студентами. Основні принципи: рівні можливості, співробітництво, різноманітність, відкритість, регіоналізація, громадсько-державне чи державно-громадське управління, самоорганізація.

Децентралізація – 1) напрям модернізації управління освітою; 2) принцип, спосіб організації управління освітою. Основним владним повноваженням, необхідним для прийняття управлінських рішень, наділені нижчі рівні ієрархічної піраміди управління, що відкриває широкий простір для розвитку місцевої ініціативи, урахування місцевих особливостей. Вимагає чіткого розмежування функцій між центральними, регіональними і місцевими органами управління, автономізації навчальних закладів.

Європейський вимір в освіті – це певний інструмент для: 1) посилення у молоді почуття європейської ідентичності та відчуття цінності європейської цивілізації, що є важливим для захисту принципів демократії, соціальної справедливості та поваги до прав людини; 2) підготовка молоді до участі в економічному та соціальному житті Співдружності; 3) сприяння усвідомлення молоддю переваг Співдружності, як і викликів, що стоять перед нею; 4) покращення знань молоді про Співдружність та країни-члени, їх історію, культуру та економіку, що сприятиме розуміння важливості співпраці країн-членів та країн Європи і світу.

Інновації в освіті – процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських тех-

нологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень в усіх підсистемах освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану.

Неперервна освіта – процес творчого потенціалу особистості і всебічне збагачення її духовного світу, цілеспрямована систематична пізнавальна діяльність щодо освоєння і вдосконалення знань, умінь і навичок, одержаних у загальних і спеціальних установах, а також шляхом самоосвіти.

Педагогічна освіта розглядається як система підготовки спеціалістів дошкільної, початкової та середньої освіти. До працівників цієї категорії належать викладачі загальноосвітніх дисциплін професійних навчальних закладів, педагогічний персонал закладів додаткової освіти дітей, підлітків і молоді, соціальні педагоги тощо [Шахов В. І. Теоретико-методологічні основи базової педагогічної освіти майбутніх учителів: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. докт. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Володимир Іванович Шахов. – Тернопіль, 2008. – 45 с.].

Педагогічну освіту трактують як підготовку педагогічних і науково-педагогічних кадрів для навчальних закладів усіх типів, у тому числі професійно-технічних, середніх спеціальних й вищих; як сукупність знань, здобутих у результаті цієї підготовки; як систему підготовки фахівців загальної освіти [Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.].

за Карманчиковом А.И. Логика педагогического прогнозирования: монографія / А.И. Карманчиков. – М., 2012. – 105 с. – Режим доступу: <http://elibrary.udsu.ru/xmlui/bitstream/handle/123456789/8937/2012219.pdf?sequence=1>:

Розвиток – необоротна, спрямована, закономірна зміна матерії і свідомості, їх універсальна властивість. В результаті розвитку виникає новий якісний стан об'єкта – його складу або структури.

Розвиток – загальний принцип пояснення історії природи, суспільства і пізнання. Дві форми розвитку: еволюція – поступові кількісні зміни об'єкта; революція – якісні зміни в структурі об'єкта. Прогресивний (висхідний) розвиток і регресивний (спадний) розвиток.

Тенденція – напрямок розвитку (незворотної зміни) якого-небудь явища, думки, ідеї.

Теорія – система основних ідей у тій чи іншій галузі знання; форма наукового знання, що дає цілісне уявлення про закономірності та істотні зв'язки дійсності.

МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

за Бачинською Є.М. Програма спецкурсу для вчителів, заступників директорів, педагогів-організаторів «Україна – Європейський Союз» [електронний ресурс] / Є.М. Бачинська. – 24 с. – Режим доступу: http://kristti.com.ua/upload/file/-new-/-euro_int-/programm_ukraina_es.doc.

Характеристика основних методів навчально-виховної діяльності:

■ **Метод** – упорядкований спосіб взаємопов'язаної діяльності вчителя й учня, що спрямована на досягнення мети [Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либідь. – 1997. – С. 206].

■ **Метод** – сукупність прийомів, дій і операцій, що забезпечують практичне і теоретичне освоєння діяльності; форма руху інформації [Бондар В. І. Дидактика / В. І. Бондар. – К.: Либідь. – 2006. – С.251].

■ **Технологія** – сукупність знань і способів оптимального відбору змісту, вибору засобів і методів певного виду діяльності, що забезпечують цілеспрямований рух від мети до результату. Алгоритм діяльності [Бондар В. І. Дидактика / В. І. Бондар. – К.: Либідь. – 2006. – С. 254].

■ **Технологія** – системний метод створення, застосування і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії [Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либідь. – 1997. – С. 331].

■ **Технологія** – це комплекс, що складається із:

- запланованих результатів;
- засобів оцінки кінцевого результату;
- вибір методів, прийомів для конкретної ситуації;
- організація виховання (або навчання) [Освітні технології / За заг. ред. О. М. Пехоти. – К., 2001. – С. 21].

■ **Техніка** – (грец. – вправний, досвідчений, майстерний) це сукупність засобів і прийомів педагогічної праці, що використовується у процесі реалізації розробленої чи заданої технології навчання або виховання [Бондар В.І. Дидактика / В.І. Бондар. – К.: Либідь. – 2006. – С.177].

■ **Техніка** – сукупність прийомів і засобів, спрямованих на чітку й ефективну організацію навчальних занять [Освітні технології / За заг. ред. О. М. Пехоти. – К., 2001. – С. 17].

Порівняльна характеристика пасивних (традиційних) та активних методів

Пасивні (традиційні) методи	Активні методи
Ознаки	
1. Навчання від одного вчителя. 2. Пасивна роль учня-“слухача”. 3. Навчання того, що знає вчитель.	1. Навчання через контакти. 2. Навчання через обмін інформацією, обговорення. 3. Навчання через пошук і відкриття.
4. Навчання визначене часовими рамками. 5. Навчання без усвідомлення досягнення мети. 6. За помилку у навчанні карають. 7. Навчання шляхом занотовування. 8. Зосередження на змісті. 9. Учитель у центрі процесу навчання. 10. Учитель є експертом засвоєння.	4. Гнучке навчання, пристосоване до учнів (особистісно-орієнтований підхід). 5. Навчання шляхом свідомого доходження до визначеної цілі. 6. Навчання на власних помилках. 7. Навчання вимагає вирішення проблеми. 8. Зосередження на процесі засвоєння знань. 9. Учень у центрі процесу навчання. 10. Учитель є організатором процесу навчання.
11. Акцент ставиться на теорію. 12. Завдання навчання – виконання програми. 13. Обмежений обсяг обміну інформацією між учнями. 14. Учитель не помиляється.	11. Акцент ставиться на використання теорії у практиці (формування життєвих компетенцій). 12. Завдання навчання – досягнення визначених цілей. 13. Постійний обмін інформацією між учнями. 14. Учитель постійно вдосконалюється.

Рис. 1. Порівняльна характеристика методу і технології

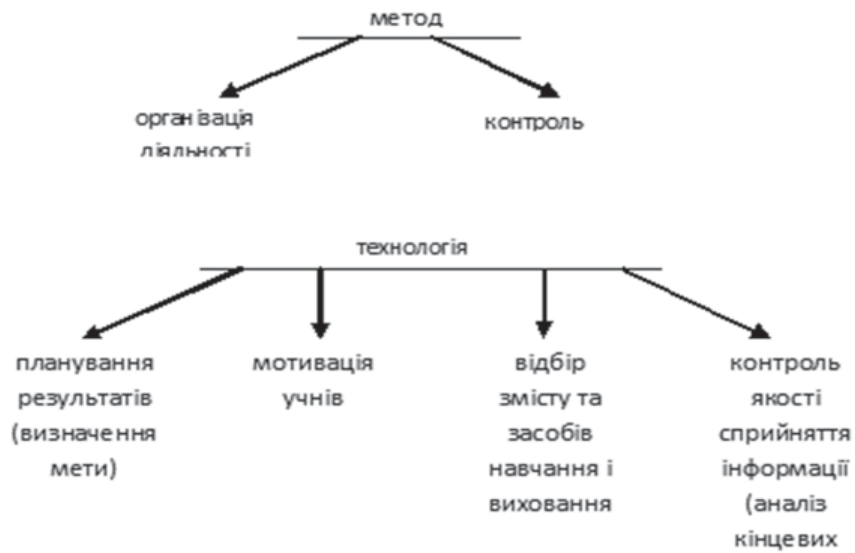
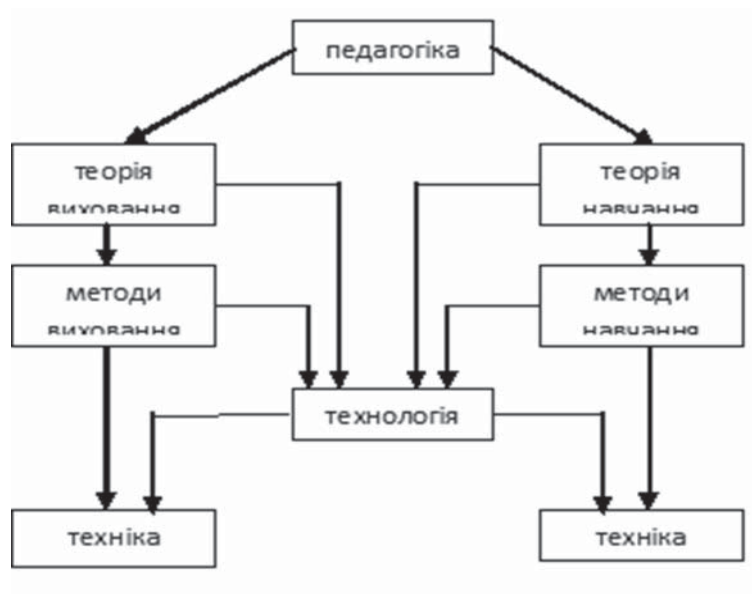
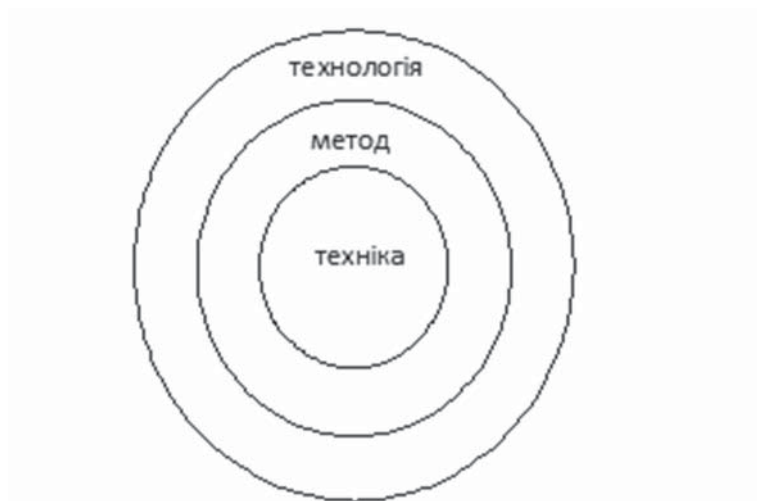

Схема взаємозалежності понять технологія, метод, техніка

**ЛОГІЧНА СТРУКТУРА, ПРИНЦИПИ І УМОВИ
ЗДІЙСНЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ**

за *Афанасьевым В.В., Ермолаевой С.С.* Педагогическое проектирование образовательного процесса как вид профессиональной деятельности педагога в вузе [електронний ресурс] / В. В. Афанасьев, С.С. Ермолаева. – Режим доступу : http://teoria-practica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2012/2/pedagogika/afanasyev-ermolaeva.pdf.

Логічна структура чотирьох-етапного алгоритму педагогічного проектування:

1. Мотиваційний етап:

- Формування особистісної мотивації виконання проекту;
- Вичленення важливих проблем;
- Здійснення професійного аналізу власних можливостей;
- Пошук необхідної інформації.

2. Установчий етап:

- Аналіз та оцінка педагогічної ситуації;
- Розробка мети;
- Визначення завдань;
- Вибір методів і засобів для досягнення мети;
- Визначення умов для досягнення мети;
- Прогнозування труднощів у процесі проектної роботи;
- Виявлення можливостей використання отриманого проекту.

3. Діяльнісний етап:

- Уточнення мети і завдань з орієнтацією на необхідний результат;
- Розробка критеріїв оцінки результатів;
- Розробка моделі процесу навчання;
- Розробка технології як процесуального компонента моделі;
- Уявне експериментування (уявна реалізація майбутнього проекту);
- Виконання пробної верифікації моделі за допомогою реалізації технології.

4. Корекційний етап:

- Здійснення аналізу досягнутого;
- Рефлексія;
- Корекція діяльності;
- Оцінка результатів;

– Документальне оформлення проекту.

Принципи проектування:

– принцип особистісних пріоритетів, тобто орієнтація на всіх учасників процесу навчання;

– принцип діагностичного цілепокладання, що дозволяє проектувати процес навчання як передбачувану, достовірну і цілеспрямовану взаємодію суб'єктів освітнього процесу;

– принцип поетапності, що передбачає послідовність дій;

– принцип саморозвитку, що означає проектування навчання як динамічного і гнучкого процесу;

– принцип продуктивності, що передбачає отримання значущого результату;

– принцип системності, що означає розгляд процесу навчання як цілісної системи;

– принцип рефлексивності, що передбачає безперервне коригування створюваного проекту на основі аналізу потреб і можливостей суб'єктів освітнього процесу;

– принцип багатофакторності. Проектуючи процес навчання, педагог повинен враховувати всі фактори, що впливають на цей процес.

Розробка проекту буде ефективною при виконанні **наступних умов здійснення педагогічного проектування:**

– наявність позитивної мотивації педагога;

– наявність проектувальної компетенції педагога;

– створення середовища для здійснення проектування;

– врахування особливостей проектного задуму і конкретність шляхів його реалізації;

– педагогічно обґрунтований вибір і поетапне вибудовування способів і форм навчального процесу;

– включеність основних суб'єктів освітнього процесу у всі етапи створення та реалізації педагогічного проекту;

– моніторинг проектувальної діяльності.